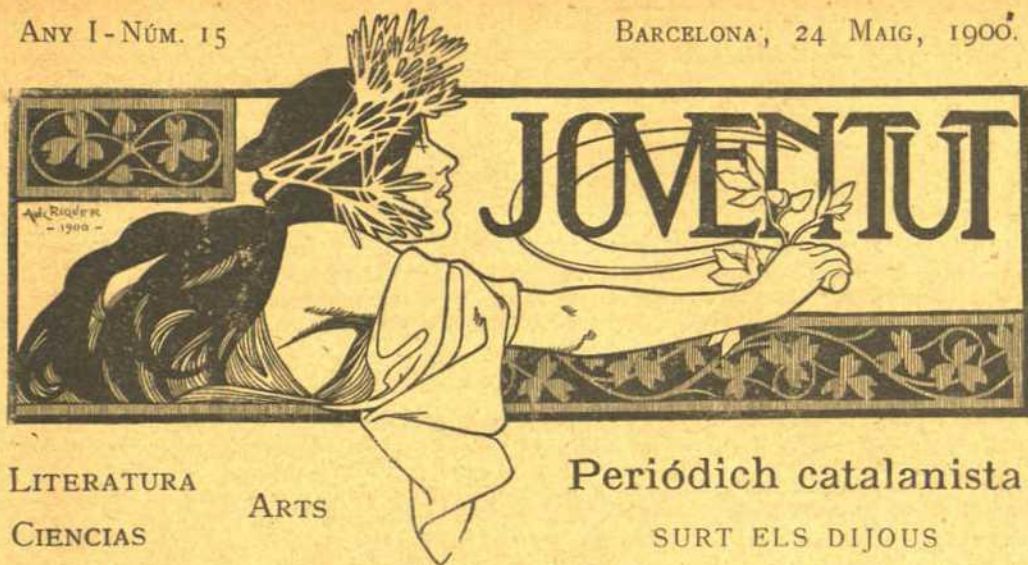

LITERATURA

ARTS

CIENCIAS

Periódich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. . . . 10 CÉNTIMS.

» ATRASSAT. . . . 25 »

SUMARI: Honni soit qui mal y pense, per Oriol Mar-
ti. — La veremada, per Joan Rosselló. — Coneixen-
sas de taverna, per Enrich de Fuentes. — Palla, per
Modest Urgell. — Nocturn, per Xavier Viura. — Els
amors d'Agnivarna, traducció de S. Vilaregut. —
Concerts, per Joaquim Pena. — Teatres, per Emili
Tintorer. — La idea, per Benjami Romo Mas. —
Novas.

HONNI SOIT QUI MAL Y PENSE

Aquí no ha pasado nada. La tranquil·litat no pot ésser més complerta. Si no fos perquè'l *Brusi*, fidel a son sistema de informació *pós-tuma*, ab sos sermons a tall d'oració fúnebre, ens recorda certs fets que no convé recordar, fins creuríam que *tot allò* no eran més que visions febrosencas d'un mal somni.

Els diaris no diuen res; las respectables *clases directoras* no obran la boca sinó pera dir una bestiesa, cosa gens nova en ellas; y en fi, el poble's diverteix ó s'aborreix com de costum, trevalla ó ganduleja, fa negocis ó'ls pert, y va á missa ó al teatre com en els temps normals, y fins la gent se mor ó's casa com avans de la revolució de setembre. Aixó si qu'es viure! Qué bé's respira en aquesta atmósfera d'ordre, de serietat y de justicia! Sembla mentida que uns quants caps calents ab utopias més ó menys enlluernadoras, hagin pretengut fernes perdre lo qu'es la ca-

racterística de nostre esperit: el sentit pràctic. ¿No era una vergonya que Catalunya, la laboriosa *Cataluña*, aquest *rico florón de la Corona de España*, s deixés portar per quatre joves aixelabrats y mitja dotzena de vells sense senderi que ab sas ignocentas y retrógradas derias fomentavan odis y rancúnias entre las varias provincias que forman la *Península, islas adyacentes* y... prou? ¿Qué dirian els forasters ó estrangers qu'honran ab sa visita á la *ciudad de los Condes*, al veure el *espejo de la caballeridad y gentileza* entelat pels incalificables actes d'uns quants artistes y literats que, ineptes pera la fabricació de panyos ó de diputats, perden el temps adorant l'art, la ciencia y altrás cosas inútils per l'estil? Avuy ja podem dormir tranquils. Gracias al temperament enérgich adoptat pel paternal govern del senyor Silvela, hem pogut compendre una vegada més que'ls procediments de forsa son medecinas tan saludables pels pobles com els cástichs corporals pera las criaturas rebecas.

Si no haguessin sigut las deixuplinas d'aquells mestres de cara de vinagre y casquet de punt de mitja negra que ficavan la ciencia al cap de sos deixebles més durs de closca pegantlosi una surra; si no fos per aquells fanátichs adoradors del sabi principi, *la letra con sangre entra*, ¿cóm podria avuy la ense-

nyansa espanyola oferirse per model veritable de perfecció als ulls envejados de las naciones civilizadas? Tan sols ab governs com els que per fortuna hem tingut, que sols s'han preocupat del bé del país fomentant las riquezas naturales y desenrotllant sense prejudicis ni privilegis odiosos las qualitats especials de las varias regions, pot consolidarse la unitat nacional. Que n'estavan d'equivocats els que creyan qu'entre las *varias provincias* espanyolas pot haverhi antagonismes! Sí es veritat qu'alguns periódichs y politichs de Madrid ens dirigeixen certas paraulas qu'alguns quisquillosos ó mal intencionats volen pendre per injurias, ben clar s'ha vist que sols ho feyan pel nostre bé, inspirats en aquell principi de «qui t'estimi't farà plorar». No; ni'ls articles del *País*, que s'empenya en la existencia d'un ridicul Comitè Catalanista á París; ni *El Español*, que'ns diu *golfs* sens ànim d'ofendrens; ni *El Liberal*, ni *El Imparcial*, ni tants altres, s'han proposat, com creuria un esperit poch observador á primera vista, rebaixar ni atacar l'honra dels fills de Catalunya; y aixó ho podem dir ben alt, perquè'l govern que tantas mostrats ha donat de imparcialitat y justicia, no permetria á gent qu'està en contacte directe ab ell, lo que prohibeix als catalans.

Vegis un article publicat en *Madrid Cómic* pel senyor Martínez Ruiz, que insertém sense traduirlo perquè no s'esvaneixi son perfum, y en ell se trobarà'l sentiment de germanor qu'allí tenen per nosaltres.

«HIDALGOS Y GINOVESES.—...Cojo el *Progreso* y leo: «Estas gentes del centro de Castilla, tienen más esfuerzo que *voluntad*. Sirven más para el impulso titánico que para la obra lenta, continua, de una tenacidad inacabable.»

¡Estas gentes! Si; estas gentes son los castellanos, el gran pueblo de Castilla, conquistador del orbe, descubridor de América, maestro en el teatro, sin par en la novela picaresca, incomparable en el *Romancero*, ingenuo, audaz, generoso temerario, sencillo, heroico. Toda la vieja Castilla surge y revive á mis ojos; toda la raza de capitanes y navegantes, de teólogos y místicos, de poetas y pintores: Fernández de Córdoba y Cortés, Melchor Cano y Teresa de Cepeda, Calderón y Velázquez; todos vuelven á la vida y palpitan, hablan y gesticulan, mientras voy leyendo, lentamente, tristemente, el artículo desdeñoso, agresivo, ferozmente injusto, de un amigo

querido, artista por su gallardo espíritu, generoso por su corazón magnánimo...

Y todos esos castellanos, todas esas gentes que pasan en revuelta cabalgata, en abigarrada *teoría* de coloreados ferreruelos y pardas estameñas, de blancas tocas y cimbreantes airones, de doradas espadas y sonadores rosarios, de argentadas espuelas y amplias golillas, cantan y exaltan la gloria de un pueblo, la voluntad, el desenfado, el valor, el arte, la poesia...

Yo lo declaro con toda mi alma: entre el ginovés, rico, opulento, laborioso, repletas sus arcas de doblones, y el hidalgo, pobre, altivo, sufridor de sus hambres en silencio, sereno ante la muerte; yo, ahora y siempre, me quedo con el hidalgo miserable. En la vida, el corazón lo es todo, y todo lo es el corazón en el arte. Los pueblos no son grandes por sus fábricas y por sus bancos; son grandes por su generosidad y por su fe. Frente á Cataluña burguesa, regateadora del céntimo, sórdida, sin ideales, sin robustas tradiciones artísticas, está Castilla, pobre, dadivosa, soñadora, artística; frente al noble descuidado, el mercader cuidadoso; frente al hidalgo desprendido, el ginovés que lo explota y vilipendia.

La antinomia es irreductible; la burguesia catalana no podrá nunca comprender y admirar el espíritu de Castilla; el bolsista no admirará ni comprenderá jamás la despreocupación del poeta. Y es lo triste que la juventud catalana, artista, fervorosamente artista —Rusiñol, el más grande de los pintores españoles, autor del estupendo y maravilloso retrato de la última Exposición, que para honra suya pasó la prensa madrileña en silencio; Ramón Casas, el más genial de nuestros dibujantes; Pompeyo Gener; Adrián Gual, autor de *Silenci*; Eduardo Marquina;— lo triste es, repito, que toda esta briosa juventud haga coro en sus impropiedades á la banda de industriales y mercaderes.

No; el céntimo no es la más segura filosofía de la historia. Preguntar si Castilla tiene fábricas, es como preguntar si Galdós trabaja en los andamios ó si Campoamor ha hecho su fortuna en el comercio de harinas... Pues los pueblos son como los hombres; los hay artistas y los hay industriales. Cataluña presenta sus paños, sus máquinas, sus muebles; Castilla presenta *El Quijote*, *El Alcalde de Zalamea*, la *Epístola moral*, las *Novelas contemporáneas*, los *Pequeños poemas*.

Decia Campomanes en su *Discurso sobre la educación popular de los artesanos*, que más utilidad habia reportado á la humanidad la invención de la aguja, que la *Lógica* de Aristóteles. No; por lo menos, igual. Del mismo modo que la historia de *El Ingenioso hidalgo* vale por lo menos tanto como la importante fábrica de curtidos que los señores Rubau y Mateu tengan en Barcelona.

... He aquí, mi querido Corominas, lo que han hecho estas gentes.»

Preguem que's llegeixi ab atenció, y aixís se compendrà que no deu pendres ab mal sentit. Si ho sembla per la forma, tinguis en compte qu'està escrit per un periódich satírich, y aquella gent quan está de broma es terrible. ¿Que no ho sabem tots que, segons els seus autors cómichs, successors d'en Lope de Vega, els proveedors dels seus teatres, avans anomenats corals, de las provincias sols se'n deu pendre lo més pintoresch? ¿Que s'ofén cap fill de Galicia de que sols s'ofereixin al públich de la Cort els gallegos com *aguadores* ó *amas de cria*? Ben tontos serian! Si algún catalá s'empenya en veure als castellans en forma de recaudadors é investigadores de contribucions, ó altres ofícis per l'estil, ¿qué té de particular que dels catalans sols en vulguin coneixe'ls comissionistas ó polítichs de tercera classe que van á explotarlos? Tots sabem que una minoria que cridi fa més soroll que una majoria que sufreix en silenci.

Té rahò'l *Madrid Cómic*. Si hem perdut las Américas, ningú'ns pot treure l'honra d'haverlas descubertas el ginovés Colombo, y si avans may se ponía'l sol en nostres dominis, com á justa compensació, la naturalesa'ns obsequia ab un eclipse total de sol que sols será visible parcialment á Catalunya. Parlém francament, ab tota llealtat y sense vana modestia. Si algú vol creure lo contrari, sols podém dirli com al comensar: *Honni soit qui mal y pense*.

ORIOI MARTÍ.

LA VEREMADA

(MALLORQUÍ.)

Gracias á Deu, las darreras ayguas han estat ben profitosas, la verema ha aumentat molt y'l sol d'aquests darrers dias l'ha pansida. Ahir mateix vaig trescar per las vinyas, espipellant calçun gra ensá y enllá, y tots fan la llagrimeta.

—Els rahims son madurs, es ben hora de veremar,—deya l'amo, en Rafel de Son Torrella, mentres, acabant de dinar ab la familia y demés gent de la possessió, tastavan el

gorc, giró y altres rahims del paneret, que'l dia abans l'amo havia recullit.

—Treis,—segui dihent als missatjers,—avuy mateix, del cup y del celler, las fustas que s'han de restrenye; tu, Toméu, ves á tallar tres ó quatre feixos d'arritja de la verdissa de la Coma, pera posar en els forats dels grifons dels cups; convé avisar als homes de la vinya: el sen March, en Bosch y en Lluís Niu; y als del cup: el sen Bifet y'ls tres jornalers, que passat demá, dia de Sant Miquel, si Deu ho vol, comensarém.—

Mentres anomena una per una las veremadoras compromesas, que troba massa pocas, la madona pregunta:

—¿Que no hi pot anar la Maria?—

Aquesta al punt encortina, y las figueralleras fan la mitja rialla.

La Marieta, filla de la casa, va poch pel camp. Es blanca, fineta y no gayre lletja. Perque no sia tan tota sola, també hi anirá á veremar la seva parenta y amiga Tonina, de Son Oliver: ja n'havian parlat.

Tot el sant dia'l fuster mou gran soroll pegant ab la massa y l'escarpra demunt dels cercols per estrenye 'ls cubells, portadoras, pipas y quartorolas escampadas per tota la clasta, repetint á cada massada ab gran dalit.

—Per eso son los homes, pera castigar las muqwers.

Ja está engrassada la espiga dela prempsa, rascats y nets els cups, adobadas y compostas las portadoras al entorn del pou, mitjas d'aygua perque revinguin tot seguit y sían ben estanyas.

El picapedrer va á regoneixe'ls cups pera tapar ab ciment fresch las juntas de las pedras que sían sospitosas.

—Miraho bé,—li diu l'amo,—qu'à voltas el dimoni hi bufa.

—Per la vera cresta!—respón el sen Tali, el passayer major.—Jo he sentit dir que un any á Son Penyalta, quan volgueren trascolar no'n trobaren gens ni mica de vi. Germanets, quín glop!

—Un bon gat degué agafar en Barufet!—afegi 'l porqueret.

De bon mati, el dia de Sant Miquel, els carros de porell de la possessió, pintats de

blau, sense bandes, ab els fuells enmorcats de fresch, moguts per dugas mulas grassas y lluhentas, ab junturas y coixins nous, ab tres pilas de portadoras demunt de cada carro y drets al devant els vermadors y vermadoras vestits de mitja festa, cantant y sonant panderos y castanyetas, se'n van á comensar la veremada.

El cel está cubert y ennegrit per ampla nuvolada móvil y desigual, que no deixa lluhir el sol ixent; las boyras tapan las crestas de las montanyas, un ayre tebi y fluix escampa per demunt la terrabanyada y obscura las fullas mústigas y grogas qu'arrenca dels arbres. Aquella diada, trista y humida, fa més xocant l'alegria renouhera y escandalosa d'aquells esbarts de pagans, que, sense darsen compte, continúan celebrant las festas de Baco y del naixement del vi novell.

La vinya es una gran planura, igual, monòtona, sols animada y embellida per las taces de color verdós y vermell del pámpol socorrat y humit, pels grisos de la terra y ls serments, y'l negre llustrós dels rahims. Está tota rodada de pomposas figueras que forman una faixa de color vert més fosch, á manera de cenefa d'una rica y envellutada catifa, vista á la claror del sol d'octubre.

Las vermadoras, en llarga filera, seguint las tirades de la vinya, arreplegan, dins paneras teixidas ab canyas y verduchs d'ullastre, las cepadas de rahims. El sen March, ab cassot y calsons de cányom blanquetjat, abarcas als peus, capell desmol·lat de llana grisa, els cabells curts y blanchs com la neu, cara colrada, coronat de pámpols, testa romana la més pura, dret devant la portadora, esclafa y pitja ab una llarga massota las panerades de rahims que las vermadoras li presentan. Ben plenas y atapahidas las portadoras, dos jovesans de llenyám vermell, en Bosch y en Lluís Niu, las treuhen ab els cimalers á la camada, ahont las carregan á n'els carros, que las duen al cup.

Entre carretada y carretada, vermadors y vermadoras, per descansar, s'encalsen, cridan, xisclan y's revolcan per terra, forcejant ab foch y malicia, al entorn del sen March, qui, fent de Baco, contempla impassible aquell estol de *sátirs y bacants*.

Mentres el deu del vi presideix la seva festa, coronat de pámpols en mitj de las vinyas, els trepitjadors, sacerdots del temple hivernal, el celler, ballan demunt del cup una dansa original y estrambótica. Aferrats á las cordas fermadas al sostre, descalsos y arremangats, trepitjan els rahims, y llavors reculleixen tots á un temps las ropas, que llensan á un costat, mentres el most y la molla cauhen al fons del cup.

Sense capell ni boret, tenyits de roig brasos y camas, continúan la dansa sagrada, voltant entorn de la prempsa, per extreure de la ropa'l such que tiran dins el cup com á libació generosa, purificant al mateix temps el most ab grapadas de sal marina y de guix cristallinat.

El darrer dia de la veremada, debes mitjant mati, arriba á la vinya'l carro del sen Tali, adornat ab canyas verdas, brots de murta, aufábega y bauma-rosa, y ab ell la glossadora de la vila y dos bergantells que duhen una canastra ben enflocada, qu'entregan á la fadrina de la casa, mentres la glossadora canta:

L'amo jove de Maixella
aquest ramell vos envia,
com usansa qu'en tal dia
escáu bé per Son Torrella.

Els vermadors contestan tot seguit ab crits y mansballetes. Alsat el vel que cubreix la canastra, veuhen que conté un ramell molt hermós de flors naturals y un altre més petit al seu costat, rodats de pastas, confits, carametlos y altrás llinadures, y no pocas botellas de vins y licors de lo millor.

La Maria ofereix las primicias al seu pare y entrega el fiol á la Tonina de Son Oliver. Els vermadors obsequian als nous arribats y tots participan del contingut de la canastra. Las dugas madonetes, en breus moments, tixen ab sarments carregats de rahims y pámpols una vistosa corona, qu'envian á n'en Pep de Son Maixella, convidantlo al ball del capvespre.

Per'animar la festa, la glossadora continúa entre'ls vermadors, que prest acaban la tasca; ab frissor se componen y enllesteixen, sota la figuera grossa de la borrera, y cantant y sonant panderos y castanyetas, s'en-

caminan a la casa de la posessió ahont els espera l'arrós espiciat, carn ab pebres vermells, muniats ab arrop, nous tendras y rapeta fresca y alegre.

Acabat el dinar l'era ja està plena de gent que hi ha acudit de las posessions y figurels vehinals, y fins y tot de la vila pera pendre part en el ball. Els pastors de la casa y altres convidats, tocan las xeremias, fluvols y tamborinos, y las veremadoras sonan els panderos y las castanyetas. En Pep de Maixella, demunt d'un cavall mallorquí negre y aspriu, arriba a temps pera ballar la primera mateixa ab la seva promesa... y'l ball segueix tot el capvespre viu y animat; sols, de tant en quant, interromput per escoltar la glossada.

El sol fuig més depressa, las ombras confonen els contorns de las montanyas; a toth d'Ave Marias, que l'amo resa devant, la gent dona'ls molts anys, y formant estols abandonan l'era.

L'hora baixa escampa la poesia íntima y trista del acabament de la festa y del dia. La Maria y en Pep, drets en mitj del camp, devant del portal forà, se diuen adéu, ab mirada llarga y fonda, y pensan satisfets y concirosos: El darrer ramell!

JOAN ROSSELLÓ.

CONEIXENSAS DE TAVERNA

Cinch anys enrera jo dinava gayre bé cada dia en un establiment quina botiga era una barreja de taberna, taula d'aygua y anís, y punt de parada de gent de tota mena, y qu'à l'entressol, ademés de dos quartos que'n deyan *reservats* y tenian la porta tocant a la escala qu'anava a la botiga, hi havia un menjador bastant gran ab un balcó petit que donava al carrer, sis taulas cobertas d'estovallas d'ahont amagavan las tacas posanthi farina al demunt, quatre quinqués penjats de las bigas del sostre, un mirall, un rellotje aturat, cadiras de Viena ab els cargols fluixos, el paper de la paret un xich maculat a l'indret ahont els caps dels entaulats reconers se repenjavan, y un mosso que s'assenjava a taula al costat dels parroquians y'ls hi bestreya conversa.

El pa s'hi servia a llescas en aquell esta-

bliment, el vi en porró, y feyan mitj plat d'escudella.

De primer se podia pujar al menjador per la escala que, desde'l carrer, anava a tots els pisos de la casa; però'l vehi del meteix replà va queixarse a l'arcalde de barri del molt tresvals que hi havia de nits, dels ganings-ganangs de la esquella qu'avisava quan s'obria la vidriera de la entrada, dels crits y corredissas dels parroquians de la taverna, y de las parauladas lletjas y altres pecats d'escándol, que feyan d'aquella vintena d'esglahons una sinia de bestiesas. Y l'arcalde de barri, que, per més que la gent deya que si aixó y que si alló, era un senyor que, quan li convenia, feya la cara seria, y com a saber la obligació d'arcalde de barri, no n'hi havia pas un altre a Barcelona que li passés la mà per la cara—ni'l senyor Llorens en els seus bons temps,—va fer barrar la porta del pis, y pera pujar a l'entressol teniam d'entrar per la botiga, embafarnos de fortor de cuyna, y enfilarnos per la escaleta de cargol, de barana greixosa y esglahons gastats.

Varem pagar justos per pecadors, perquè els que hi anavam a dinar eram gent de bona pasta, y no teniam res que veure ab els aixelabrats que hi movian escándol de nits.

Gayre bé sempre eram els meteixos, a mitjdia. Un pintor que may tenia un quarto perquè may trevallava, y que, segons ell, no trevallava perquè li pagavan poch la feyna;

un músich de la Unió qu'à l'estiu deixava su-
plent en el Cafè y anava a fer sarauets per
las festas majors ab la *Cobla dels Fatxende-
ros*, y que tot l'any, si fa no fa dia per altre,

tenia un funeral al Pi ó una *funció* á Santa Agna; un mosso d'una fàbrica, pobre vell mitj cego, antich *corrido* qu'havia anat á menos, y jo, que menjava allí pera no perdre temps anant á dinar á casa, gastar pochs diners, y poder aprofitar unas quantas pessetas de setmanada que'm donava un botiguer pera que li portés els comptes.

Devegadas compareixia algún qu'altre pas-savolant; però desde que varen barrar la porta de la escala anaren fentse escassos. A la nena seria no vareig véureli més.

No l'he oblidada may aquella nena de posat trist, ulls fondos, y cabells trenats, moreneta y magra, vestida ab un devantal de teixit molt sovint brut y gayre bé sempre estripat, els peus dins de sabates ab els lligams afe-gits y'l cuyro malmés, y las camas primas venint balderas á las mitjas.

Solia anarhi sola, y'l mosso la feya enra-honar. La xicota parlava ab por, por de que la sorprenguessin conversant, y cada cop que's sentian trepitjadas escalas amunt, ca-llava pera escoltar, y no reprenia l'enrahona-ment fins estar certa de que'ls passos s'allu-nyavan.

Explicava que'l seu pare encare era al llit ab la dona, la *mamá d'are*, com deya ella, y contava tristor de la seva soletat y anyoran-sas de festes. Al despertar, fos l'hora que fos, *ells*, si eran á casa, dormian. Molts dias la xicota esperava, esperava sense fer soroll, fins que la fam li donava atreviment y's de-cidia á anar al costat del llit á dir á son pare que tenia gana; y llavors ell ó ella, qui pri-mer se despertés, la renyava ab mals modos y la enviava á la taverna, ahont li donavan menjar que, á la nit, pagava son pare. Des-prés de dinar tornava á casa: els altres sor-tian, y ella's quedava á endressar el pis, tota sola. Al ferse vespre, son pare y la seva dona anavan á pulirse, y li duyan sopar, menjar fret comprat á cal adroguer. Mitja hora des-prés ells tornavan á sortir, y la xicota's fica-va al llit dejorn, poruga de ser maltractada. Una nit, en temps d'un'altra *mamá* — «aque-lla tan alta, ¿sab?» deya la nena al mosso — va voler esperarlos llevada, y quan, boy ba-rallantse, arribá la parella á casa, li varen pegar més...

La xicota, sempre esporuguida, mentres parlava tenia'ls ulls fixos en la porta, y, de tant en tant, s'aturava: però's refeya, y tor-nava á enrahonar, com desitjosa de fer es-coltar las sevas tristor y serne aconsolada. Boy conversant ab l'un ó l'altre, repartia las miradas entre tots, cercant potser un xich de la tendresa perquè's migrava. Encauada á casa tot el dia, glatint al veure las anadas y vingudas dels altres dos, fins envejava la lli-beratat de las nenas del Hospici que van á professons y enterros. Privada de petons, la seva ignocencia's dalia pels que son pare, devant d'ella, no escassejá may á las donas ab qui havia anat vivint.

Un dia, al entrar al menjador, vareig tro-varhi entaulats una senyora, un senyor, y la nena trista — que va fer com si no'm conegués.—

La nena anava vestida, si fa no fa, com sempre, però no ho semblava; y es que la xicota tenia una rialleta als llabis, y als ulls unas espurnas d'alegria, que fins la roba'n valia de més. La senyora duya vestit de seda, gorro ab plomas y sabates de xarol: á las orelles, arrecadas de preu; al pit, una agulla ab pedreria; al coll, cadena d'or; els punys voltats de brasselets, y las mans ab els dits

plens d'anells. Era maca, d'una hermosura estranya: els cabells d'un ros clar, pentinat-tant y anant de la clenxa fins á tapar las orelles, sense fer ondas, com una vena que lligués el cap; els ulls verdosos, d'aquells que sembla que no miran, com de vidre; els llabis prims, arquejats, y sense riallas; la pi-trera alta y els pits aplanats. La hermosura d'aquella dona feya tristor. Sense riallas als

llabis y sense brill als ulls, com un dia núvol, com un diamant a las foscas, semblava una dona de pedra, ó una dona que no hagués estimat may.

Ell era alt y gros, el cap botarut, ab els cabells a ran, els ulls vermellorsos, els llabis molsuts y el coll ample, massa. Antich *pierrot* de pantomima vingut a més, seguia anant afeytat de cara y tenia la pell d'un color cendrós clar, com si hi hagués quedat rastre del blanquet ab que avans se la empastifava. Aquells ulls que semblavan voler fugirli del cap, no feyan més que mirar a la dona enjorada, y, de vegadas, una extremitat de tot el cos — produhida, potser, pel recort d'altras frisansas, — el treya d'aquell embadaliment y li feya cloure'ls llabis que, mentres tenia la mirada fixa en la cara de la hermosura estranya, se movian com si besessin.

La nena mirava a son pare y després mirava las joyas que duya la *mamá* d'allavoras, y que ja havia vist en altrás mans, en altres pits de dona besats per son pare. Y ella anava vestida com una pobreta y's quedava orfa de petons.

Fa cosa d'un any vareig voler dinar un dia ab els meus antichs companys de taverna. Sols seguia ananthi'l músich, y ell va dirme que'l pintor se'n havia anat a América, y que al vell mitj cego, vingut a menos, se l'havia posat a casa una dona rica que l'havia estimat molt quan tots dos eran joves y ella verge.

—Y la nena trista?

—Del dia del robo ensá que no ha tornat.

—El robo?...

—Ah! que no'n sabia res, vostè? Figuris qu'aquella dona que vivia ab el pare de la

mosseta, aquella rossa... ¿no se'n recorda?... Aquella que no reya may... ¿sab?... Donchs un dia va desapareixe de casa d'ells enduhent-sen tot l'aparador d'argenteria que duya al demunt. Ell que, aixis que se'n adona, se'n

va a donarne part, y a demanar que l'agafessin per lladre. L'agafan, la duhen a la presó, y ¿vol creure que'l molt poca vergonya cada dia anava a véurela, y li demanava perdó, ell a'n ella, y li duya tota mena de requisits, y no parava de fer passos pera que la deixessin anar? Res, que al cap de quatre dias ella ja era al carrer y tornavan a viure junts. Sort que pocas setmanas després la dona va fugirli altre cop no enduhentseli més que diners, que no tenen senyal...

ENRICH DE FUENTES.

PALLA

A MON AMICH EL DOCTOR MARTÍ Y JULIÀ.

*De dos clases conocí
hombres que repugno vellos:
los que siempre hablan de mí
y los que siempre hablan de ellos.*

QUEVEDO.

Per aquesta vegada'l senyor Quevedo tindrà de perdonar, puig sols penso parlar de mi, sense *retintins* ni falsas modestias; ben franch, net, clar y catalá; y els que no s'hi conformin que no'm llegeixin; potser encara hi guanyarán.

En Rusiñol diu que soch el *decano* dels pintors y'l cadell dels literats; y'ls companys de JOVENTUT me demanan tots els dias un article sobre pintura.

—¿A mi? ¿A un pintor?... — els hi dich jo. — Y ara! Però que no sabéu que'ls pintors d'aixó y de dallonsas, no hi entenem res? Si's tractés de gimnástica, toros ó pelotaris, ó de fer volar coloms, *pase*; però ¿de pintura? Als pintors parléuloshi de tot, de tot menos de aquest *ingredient*; y en quant a mi, ja ho sab tothóm: en trayentme de las comedias, bona nit y bon'hora. ¿Que no havéu llegit lo que diuen certs critichs?...

—Alto! Alto la ronda, y no fem el pagés! — cridavan tots, — que ja coneixém el panyo. No confonguém els critichs ab els criticons y criticayres, porque'ls veritables critichs, els de debó, may han dit ni somniat heretjias. Y ni oblidém que sempre hi ha innocents que a *cualquier cosa* le llaman rubio.

—Si'l malograt Yxart fos viu, algo podria dirvos sobre l'assumpto—deya una veu.

—Y si'l genial Letamendi pogués parlar... — deya un'altra....

Poch després ens separavam fentlos jo formal promesa de publicar quelcòm sobre pintura; y á falta de coneixements, é incapàs de dir res nou, ni sentar cap tassis, allà va una anècdota que no té més interès que'l d'ésser rigurosament històrica, ab noms y apellidos. (1) Fetas aquestas salvetats, entro en materia.

Vetaqui que una vegada, de las moltas que per aqueixos mons de Deu he sortit en busca de impresions, trobantme camí del Hospital, ab la capsa á la mà, l'album á la butxaca y'l cap ple de sebas, me va sorprendre un efecte de cel morat, mes no modernista, ab nuvolets grochs tampoch modernistas, però molt bellugadissos, que treyan el cap per darrera d'uns pallers, dibuixavan una silueta tan original com senzilla y atrevida.

Veure aquell conjunt, obrir la capsa y pendren nota, va ser obra de quinze minuts. Després l'efecte desaparegué, potser pera no tornar may més.

Y jo cap á casa depressa y corrents, ab la caboria dels pallers y'ls nuvolets grochs, faltantme temps pera comensar el quadro, que á las vintiquatre horas tenia bosquejat ab grans clapas de color sobre una tela de tres metres. Comensava á resultarme.

Jo tot content, quan entrá en Comelerán.

—¿Qué tal? ¿Eh? ¿Qué't sembla? — li vaig preguntar, ple de goig y encarantlo ab la tela. — Vaja, digas: ¿qué hi trobas? Respon!...

—*Ma-noy, qué pallers!* — va fer, per tota resposta.

—¿Vols dir que n'hi ha massa?

—Y sí, home! ¿Que no ho veus?

—Carat, carat! Potser tens rahó. ¿Y si'n tregués un?... Veyám. —

Y ab dugas pinzelladas quedá suprimir el primer pallar de la dreta; mentres tant, entrava l'Urgellés.

—Ola, noy! A propòsit; vens bé, ¿Cóm te va aixó?

L'Urgellés, mirantse apenas el quadro y tot encenent la pipa, murmurá:

—*Renoy, qué pallers!* —

Jo que sí, zas!, d'un'altra pinzellada me'n porto l'últim pallar de la esquerra.

—¿Y ara? ¿Cóm vos va?

—Malament. N'hi ha massas — me deyan aquell parell de tranquils, tot fent brometa.

—Y donchs, qué haig de fer?

—Treure palla.

—¿Y cóm?

—Aixó ray: posahi arbres negres d'aquells xatos que tu sempre fas y que ningú ha vist may enlloch — me deya l'Urgellés, mentres jo, tot creyantlos, anava esborrant pallers.

Encara'n quedavan tres. S'anava fent tart, y casi no s'hi veyia quan vareig deixar la paleta pera despedirlos, quedantme tot sol, ensopit y capficat...

Aquella nit va ser eterna. Al apuntar el dia m'estava ja devant de la tela, esborrant, fent y desfent, més preocupat y nerviós que may.

La meua dona, tan amohinada com jo, també hi trobava massa pallers, però'l cel li agradava molt y'l terreno bastant.

—Quina llàstima! — m' deya. — Potser hi trevallas massa. Creume, reposahi.

—Impossible! Impossible! Avuy s'ha d'acabar, ó tot ho esborro!

Y fent probaturas varen passar tres horas.

Serian las deu, y jo encara estava dejú, quan sentirem trucar á la porta.

—¿Qui és? ¿Qui hi ha? Qu'entri, sigui qui sigui.

—*Pues soy yo* — va contestar el senyor de Cabanyes, treyant el cap per la porteta del estudi.

Don Joaquín de Cabanyes: setanta anys, alt, escardalench, ferrenyo, ex-coronel d'artilleria, acadèmich, persona ilustradíssima, sense més defecte que pintar paissets molt endressats, escola Haes.

—*Adelante, don Joaquín; no podía usted llegar más á tiempo. Tenga la bondad de sentarse. Vea usted el cuadro. Con toda franqueza: ¿qué le parece?*

—¿Sin rodeos?

—Sí, señor, sin rodeos, como usted sabe y acostumbra.

—*Pues, amigo Urgel, me parece mucha paja para un solo cuadro.* —

No sé pas quina cara devia posar jo al sentirlo. El cas es qu'aquell bon senyor, empe-

(1) Dech advertir als literats que m'honran inspirantse en els meus fets històrics, qu'aquest ho es de debó, tal com raja, y no com altres en que ab la veritat hi barrejo un noranta per cent de mentidas empescadas, lo qual vol dir que á n'aquest cadell encara li donan més importancia.

nedit de la seva ocurrencia, s' despedintme tota classe de satisfaccions.

El quadro y jo quedarem sols, contemplantnos, com dihent: ¿Qu'hem de fer?...

No sé quant temps va transcorre, ni lo que'm passà per l'enteniment... Tot d'un sobte, agafo'ls pinzells, y... *zis! zas!* ab quatre tacas de vert y negre esborro'ls tres pellers que quedavan, me separo de la tela, crido á la dona, y...

—Magnífich! — exclama entussiasmada — Magnífich! — mentres á mi mateix me semblava un somni aquella transformació conseguida ab tan pocas pinzelladas.

—No hi toquis res més! — me deya la dona, prenentme la paleta de las mans. — No hi toquis res, qu'ho espatllarás! —

miat á Munich, adquirint per l'Estat, y'ls crítics d'aquellas terras el posaren als núvols. Realment l'havia ensopegat de ple.

¿Y'ls pellers?

Oh, ls pellers! Havian servit per inspirarme un quadro que ja res tenia que veure ab aquella silueta del Hospitalet.

Ha passat molt temps; mes desd'aquella fetxa, sempre que lleigeixo als crítics d'*ofici* y sento als acadèmichs arqueològichs parlar gravement plens d'erudició, del Art y la Belle-sa, de la Estètica y'l Sentiment y la Poesia, y dels Grechs y dels Romans, sense que jo me'n rigui ni molt menos, demano consells á n'els companys d'*ofici*, me recordo dels pellers, y penso, ben convensut, que per anar tirant ja'n tinch prou ab saber treure la palla.

Un any després, aquell quadro fou pre-

MODEST URGELL.

NOCTURNA

Miréu com fuig la llum...

El dols fullatje
es tot ple de ressons y de misteri...
L'aygua del llach misteriós es quieta...
Y l'aroma dels lliris, infinita,
sembla un núvol d'encens.

Els estels penjan
com llantias funerals, y'ls raigs de lluna
s'endinzen lentament á dins de l'aygua.

Al mitj del bosch, mitj recuberta d'eura,
brilla ab son marbre resplendent la estatua...
Sembla talment una visió del somni;
sembla talment la verge de las ombres.
Al mitj del bosch, mitj recuberta d'eura
sembla feta d'harmónicas frisanças
que sortint d'algun'orga nuvolosa
s'haguessin convertit en cos.

Las fullas
la tapan tendrament; son com la vesta

nupcial d'alguna dona. Semblan besos
que cubreixin la pell, Son com las ayguas
que cubreixen la molsa de las rocas.

Y entr'ellas llensa sos destells.

Silenci,
pau y misteri, á son entorn.

Els arbres
semblan amichs plascívols que somnihin;
las flors semblan cansons.

La lluna brilla
com may l'he vist' brillar, demunt de l'aygua.

El dols fullatje's mou ab sorolls tendres;
l'aygua del llach mormola;

els arbres brandan
sas testas sorollosas com campanas...
La estatua pren vida y s'agenolla,
y entre'l misteri sacrossant, tot prega.

XAVIER VIURA.

ELS AMORS D'AGNIVARNA

PER KALIDASA (1)

Aquest reboll de Raghon, qu'havia dominat sas passions y que no era pas dels menys entesos en la interpretació dels sagrats llibres, després de fer consagrar, en comptes d'ell, a son fill Agnivarna, resplendent com el foch, se retirà, cap al fi de sa caminada, a las boscurias de Naimisha.

Un cop allà, oblidantse, devant de las remorosas cascates montanyanas, dels jochs d'aygua que brollaven en els jardins de son palau; de las comoditats de son llit de plomas, demunt la molsa frescal irisada de flors; y del brill enlluernador dels metalls preciosos que guarnian sas pagodas y sas cambras de plaher, dins de la cabana de fullatje, ablani son cos ab las prácticas de la més austera penitencia, sense cap desitj de remuneració divina.

La tasca de governar l'imperi heretat, no havia d'ésser pas costosa pel fill, donchs havent estat sotmesos els enemichs pel bras del pare y havent rebut las terras, no com de conquesta, sinó com a dominis ben seus, no hi tenia altra feyna que gaudirne.

El novell rey impudich exerci en persona, per espay d'alguns anys, el tribut imposat per sa nissaga; però després, confiant a sos ministres el govern del realme, va sotmetre sa juvenesa frescal al imperi de las donas.

En els palaus ressonants de cimbals hont el voluptuós gaudia entremitj de donas luxuriosas, a las grans disbauxas ne seguian altras de més espléndidas qu'enfeblían las anteriors; el festi d'una nit era superat en atractius pel de la següent vetlla.

No podent sufrir que la més breu estona fos buyda de voluptats, disfrutava nit y dia, reclós en sas cambras de plaher, sense girar may els ulls envers sos vasalls, que tants desitjos tenian de gaudir un instant de sa presència.

(1) El gran poeta indi Kalidasa es prou conegut perquè'ns entretinguém fent son elogi biogràfic. Sols dirém que florí en l'antiga civilització india y que si'ls erudits no están conformes en precisar la data de son naixement (donchs mentres uns la fixan un segle avans de J. C., altres la posan cap a l'any 1050 de la nostra era), ho están tots en regoneixe a Kalidasa com a un dels capdals poetes de la antigüetat, potser el més fogós y original, dotat d'una esplendorosa forsa imaginativa y d'una fantasia tan exuberant, que potser ha sigut ben pocas voltas igualada y may, a bon segur, sobrepujada. Kalidasa es autor dels hermosíssims dramas *Vikrama* y *Ouvaci*, *El regoneixement de Çakountala*, y de las magníficas obras poemáticas *La Tilaka del amor*, *Megha-douta* (*El nívol missatjer*), *Ritou-Sanhara* (*L'aplech de las estacions*), *Konmara-Sambhava* (*El naixement del Deu de la guerra*) y *Raghon-Vanja* (*La nissaga de Raghon*). El fragment que traduït oferim avuy als lectors de JOVENTUT, es el cant XIX de l'última de sas esmentadas obras.

Si alguna volta, per voler de sos ministres, ho lograven, sols els hi deixava veure un peu, que sortia per una overtura en forma d'ull de bou. Llavors sos servos, agenollats ab respecte, reverenciavan aquell peu brillant de tints, ab unglas com de nacre; aquell peu, més hermós que un lotos amorosit pels raigs del sol novell.

Tenia estanys plens de nenúfars, quinas ayguas feyan esgarriar sas esbojarradas cortisanas ab el glatir frisós de sos pits tots fermes de juvenesa; y amagatalls pera las voluptats s'obrian sota galandas de flors. Y era allà hont ell capbussava, encés d'amor frenètic; y era allà hont sas donas excitavan més encara sos desitjos, ab rostres resplendents de natural bellesa, ab ulls dels que'ls ruixims de l'aygua se n'enduyan el polsim blavench que cubria las parpellas, ab llabis hont el tint disolt per la escuma feya lloch a las rosadas carnacions de la natura.

Com un superb elefant blanch voltat de sas famellas s'endinza per las pradas irisadas de lotos, Agnivarna, acompanyat de sas ay-madas, s'endinza per llochs disposats ab art per assaborir els plahers de la beguda, atractivols per la flayra ensucrada de licors y filtres; y allà, secretament, las hi abocava'l rom provocador d'ubriaguesa profunda, y las sedencas l'engolian afanyosament, ab els ulls closos; y ell buydava la copa oferta per la mà d'ellas, ab la febrós set del arbre *vakoula*.

Dugas cosas li agradava que reposessin sempre demunt de son pit ample: un arpa de sons planyivols y una hermosa de veu dolça y ulls enlluernadors. Y fent ressonar els cimbals ab sos punys closos, cascabellejar sos brasalets y arquejar y giravoltar sas garlandas, afollava l'ànima ab l'habilitat del músich més destre, fent tornar rojas a las dansatrius, qu'oblidavan sas pantomimas al devant mateix dels mestres. Y un cop acabada la dansa, las hi ompia de petons el rostre, hont la suhor del cansament esborrava las lluhentors de la *tilaka*; y ab el buf potent, que li cixia dels llabis amorosos, inflava sas bocas, estrafent joyosament al rey dels deus y al sobirà d'Alaká.

Si may son desitj el menava cap a nous objectes de plaher, sas esposas, endevinantli lo que tramava en secret, el sorprenian rialleras al bell mitj d'una voluptat, quan la meytat de la gaubansa estava encara per cumplirse. Més d'una volta'l lligavan ab sos cenyidors de perlas, amenassantlo ab la punta d'un dit, rosada y bella com els pétals closos d'una rosa, y castigantlo ab un esguart irat, tot arrugant las cellas.

Si a las nits, a l'hora propicia del amor, jeya d'esquena a sa companyona, sentia entressonyat els planys tímids de desitj de sa esposa enamorada. Y ab sa folla lascivia passava dels brassos de sas mullers als de las dansatrius més preuhadas; y ab els dits un-

tats del tint de las espatllas de las unas, marcava lleugerament els brassos de las altres. Y las reynas, excitadas per las violencias del amor y de la gelosia, encesas d'odi envers una rival orgullosa dels favors del sobirà, ofegant sa ira, trobavan, ab la excusa de la cerimonia d'una festa, el motiu d'assodollar-se ellas mateixas ab las promesas d'amor que'l monarca de la terra las hi cumplia.

Quan al mati veyá, ab els ulls encara lluhents de las gaubansas de la nit, á sas altres donas iradas devant de sa perfidia, llavors, plegant sas mans, apaybagava sos furors; mes sa feblesa en l'acte amorós las desaconcentava novament. Y si en somnis se li escapava'l nom d'una rival, l'aborrian sense dir-li, ploravan en silenci deixant las robes del llit plenas de llàgrimes, y, revolcant-se despitadas, trencavan sos brassalets y cenyidors preciosos.

Al endinzarse esspressament pels caminals solitaris de sos jardins, de tant en tant li sortian al pas confidentas veladas, que ab un gesto li senyalavan els bressols de lianas, y un cop allá, tremolós, tement las iras de son ginecéu, assaboria febrosench la voluptat, estrenyent contra son pit á una esclava bellíssima, demunt d'un llit de flors.

A voltas, equivocant el nom d'una aymada, ne sentia á un'altra que li deya: — «¡Si pogués tenir la sort d'aquesta qu'anomenas, jo que tinch l'ànima encesa per las flamas del desitj!...» — Y quan ell s'havia llevat, son llit era esgroguehit y emporprat pels tints, ple de cenyidors trencats y de flors esfulladas, revelant tota la furia de la nit voluptuosa.

Y era ell mateix qui pintava'ls peus de sas esposas, mes sense posar gayre atenció en son trevall, perque sos ulls restavan seduïts al contemplar las graciosas curvas de las caderas, els delicats tormells y las qualitats hermosas, entrevistes per las cinturas afuixadas y á través de las telas finíssimas, transparentas com un esqueix de boyra.

A voltas els obstacles se redressavan devant de sos desitjos sensuais: al voler besar, una boca que fugia; al descenyir una vestidura, unas mans que s'hi oposavan; però aytals refusaments no eran més que llenya nova qu'arborava'l foch de son amor.

Al enmirallarse sas donas en las immensas placas de metall polit pera contar las senyals de voluptat que marcavan sos cossos, ell enjogassat y rialler las afalagava lúbricament, y ellas tancavan els ulls, avergonyidas de las imatges que'ls metalls reproduhian. Y al al-sarse del llit, á las primeras rojors de l'aura, sas aymadas, retenintlo pel coll ab la dolsa llassada de sos brassos, y alsantse de puntetes demunt dels peus d'ell, li demanavan el petó de despedida. Y tot son cos sentia una esgarri-fansa de joya, més fonda quan els metalls reproduhian la nuesa de son cos

clapejada dels tatuatges de la ubriaguesa voluptuosa, que quan el reflectian ab tota sa juvenesa frescal, cubert de tiaras, joyells y vestiduras sobiranas, d'una fastuositat tan magnífica qu'arribavan á eclipsar l'esplendor mateix de Çakra.

Quan fugia, estenuat, del costat de sas esposas, ab la excusa d'un consell ab sos ministres, ellas, agafantlo pels rinxos de la cabellera, li barravan el pas tot cridantli: — «Ah, traïdor!... Ja'ns ho pensavam! Ta fugida no es més que un subterfugi!...» — Però més tart, rendidas pel cansanci d'una voluptat despiatada, l'abrassavan, adormint-se demunt d'ell y esborrant, ab el contacte de sos pits enterchs, l'ungüent flayrós de sándal que'l tenyia. Y si á las nits s'isolava ab alguna cortisana en un clos ignorat, sas esposas, informadas per missatjers vetlladors, se presentavan devant d'ell tot dihentli: — «¿Cóm es que cercas las tenebras pera trahirnos?» — Y no trobant ja plaher en palparlas, ab tot y resplandir de bellesa com reynas de las constel·lacions, se trasmutava á la semblansa d'un camp de lotos *koumoudas* (1), passant las nits en clar y dormint de dia.

Las sonatrius d'esturments, ab sos llabis esgarriñats per las flautas com per una mossegada, y ab sas cuixas despelladas al frech de la *rina* (2) com per una unglada, li atiavan els desitjos ab sos esguarts inflamats que'l sufriment adoloria.

Quan proposava á sas cortisanas la representació d'una comedia, ell mateix las hi ensenyava, ab tots els detalls, com calia sentir un personatge y entrarhi adins, ab l'ànima, el gesto y la paraula; sostenint devant de sos amichs una veritable lluyta ab els histrions més hàbils de la escena dramática.

Y, tenyit son cos ab el polen dels *cadambas*, coronat de flors dels *arjounas* y engarlandat de *corayas*, se perdia, durant el temps de las plujas, entre mitj de selvas artificials, sota voltas de cristall, hont hi sovintejavan els pagons estarrufats, de plomas irisadas, ubriachs d'amor.

Y no's donava pas ansia d'amoixar á sas aymadas, quan ellas se tombavan després dels combats voluptuosos, sinó qu'esperava que la veu fonda dels trons, rodolant per las alsaries, las fes girarse tremolosas y refugiar-se en sos brassos.

Las nits del mes *Kártika* (3) solia passarlas al cim de la més alta torre de son paláu, y allá, sota velariums finíssims, assaboria, voltat de sas esposas més bellas, las puras clarors llunars dissipadoras de las fatigas de la voluptat desenfrenada, en las transparencias blavosas d'un cel sense núvols.

(1) Aquesta variant del loto sols obra sas corolas al clar de lluna.

(2) Llahúti indi.

(3) Octubre-Novembre.

Y escampant sa mirada pels grans finestrals de son palau, que s'enmirallava en las ayguas quietas del llach de Sarayou, al mitj del que hi sobressortia, voltada de cignes, una illa de sorra rosada, com l'arrodoniment graciós d'una cadera hermosa, se recordava del capbussar joganer de sas aymadas.

Sas donas afollavan sa luxúria, redressant, per una banda, sos cossos esbelts tots nusos, cerclats de joyells d'or rublerts de pedreria, semblants a lluminosos espectres siderals embolcallats per boyrinas aromosas d'encens y d'alòes; y per l'altra, closas dintre de sas vestiduras hivernals, més tentadoras encara per lo qu'amagavan, encenian sos de sitjos fins al punt d'obligarlo a despullarlas y vestirilas continuament.

En las cambras més allunyadas de son palau, ben a redós del alé gelat del vent, hi passava las fredas nits del hivern, tant propícias al exercici de la voluptat: y las flamas inmòvils que cremavan en las llantias de vori, eran els únics testimonis de sas gaubansas.

Aixis que sas aymadas sentian esborronarse'ls presseguers ab las ratxas tebias del vent del mitj dia, portadoras de tendres perfums y de nous esplets de fecondació, esvahian las rancúnies de sos pensaments, y, anyoradissas de sos afalachs, s'afanyavan a demanarli'l bes de pau. Y ell gronxantse festós en cisellats balancins, que dels enteixinats lluhents penjavan, se las asseya demunt dels genolls, y a la embranzida potentia dels esclaus, deixava anar la corda sense por, y apassionat las abressava. Y ellas, al revenir las calors estivals, cubertas tan sols de glassas transparentas sembradas de perlas, ab sas caderas arrodonidas, festonejadas ab farbalans de pedras de tots colors, y ab els pits perfumats ab sàndal, li servian begudas aromosas y geladas. Després d'haverse sadollat ab la frescor del licor espiritos, compost del such expremut dels fréssecs barrejat ab las flors rojencas del jessami, son amor, esvahit desde la fugida de la primavera, relloria de cop ab novells esclats de juvenesa.

La existencia del princep. fermada al carro del Amor, s'esmunyia ab rapidesa, assaborint no més que'ls goigs sensuais, que mudavan d'aspecte al compás de las constants variacions anyals del temps. Ab tot y despreciar la tasca de governar son realme, els altres sobirans restavan en pau, esporuguits devant de sa potencia guerrera. Mes un sufriment fill de sa intemperancia voluptuosa corcava lentament son cos al ple de la joventut, com la maledicció del anacoreta Daksha consumeix a poch a poch las lluhentors argentades del astre de la nit.

Sense fer esment dels atinats consells de tots els fisichs del regne, may deixá de satisfer ni'l més petit de sos desitjos, per convenut qu'estigués del perill que corria al assa-

dollarsen; porque tan despert estava son afany sensual, que no podia somniar ab la privació absoluta de sas gaubansas preferidas sense sentir una impressió dolorosa fonsidissima y punxenta.

Respirant ab pena, corsecat per la malura, palit de rostre, parlant ab veu feble, caminant apoyat en llarga crossa, sense poder soportar el pes de sos joyells y de sas tiaras, era la imatge viva del home consumit pel foch del amor. Al contemplarlo moribond, sa nissaga feya l'efecte d'un cel capvespral, ahont la lluna s'ha empetitit fins a la sisena part de son diàmetre; d'un verger plé de tronchs, quinas fullas y flors han marcit y escampat las rufagadas de la tardor; de una flama d'antorxa espetegant al punt de fondres.

Devant las temensas del poble de que son rey hagués comés el pecat de morir sense deixar posteritat mascle, els ministres, amagant la malaltia del sobirà, responian continuament: — «No tenen fonament vostras temensas! El sobirà vol oferir ben prompte un sacrifici, per obtenir un fill.» —

Ab tot y haver tingut més d'una esposa, sos amors havian sigut sempre xorchs fins alashoras, y no podia presentar cap fill pera correspondre al deute que ab sos avis ferm tenia. Mes, del mateix modo que la flama agonitzant no té foras pera resistir las ratxas humidas del vent, ell tampoch en tingué pera soportar sa malaltia, que sobrepassava tots els esforços dels fisichs del realme.

Y ab la excusa de la ofrena d'un sacrifici pera lograr sa curació completa, els ministres, aplegats en els pórtichs del palau al entorn del arxi-brahma, tan entés en els rites de las ceremonias supremas, posaren el cos del rey mort demunt d'una pira de fustas olorosas, y la encengueren entre mitj de canturias funerarias.

Tot seguit, els principals ciutadans, reunits en consell, oferiren l'honor de portar el ceptre imperial a una esposa llegitima d'Agnivarna que presentava todas las senyals ditxosas d'una gruixaria incontestable. Y l'infant que d'ella nasqué, entre las llágrimas xardorosas llensadas devant de tan inmens desconhort y demunt las cendras encara calentas de sobirà tan poderós, fou desseguida sumergit dintre d'urnas d'or plenas d'aygua de neu, seguint antiga costum ceremonial de tan angusta nissaga.

Y mentres la reyna portá en sas entranyas, per la felicitat de sos vassalls, el fruyt esperat ab tanta impaciencia, semblá feta a imatge de la Terra, que té amagadas en son si fecond las flors y'ls fruyts, avans de que floreixin y esclatin; y desde son seti d'or, obehida de tothóm, voltada de sos ministres, triats entre'ls vells més venerables de las familias nobles, governá sempre, ab la més gran sabiesa, l'realme de son espós.

Traducció de S. VILAREGUT.

CONCERTS

A las moltes societats y agrupacions musicals ab que conta nostra ciutat, se n'hi ha afegit un'altra anomenada «Conciertos clásicos», dirigida pel distingit músich Enrich Granados. Donà sa primera sessió en el teatre Lirich la darrera setmana, y en el programa s'hi demostrà'l bon gust de son director, puig encara que no totes las composicions podian anomenarse clásicas, en cambi no hi ha dubte qu'eran ben escullidas.

Sentirem per primera vegada la *suíte Holberg* de Grieg, qu'es una de las obras orquestals d'aquest autor que més ens han agradat. Dels cinch temps que conté, sobresurten la *sarabande*, per sa delicadesa de factura, l'*air*, en que s'hi troba un hermós tema magníficament densenrotllat pel quarteto de fusta, y finalment el *rigaudon*, de molt efecte per lo ben treballat de sa orquestració.

En la segona part, el notable pianista Malats executà magistralment com sempre variats escullidas composicions, sobressortint la *Polonesa* de Chopin, que fou un prodigi de execució. El domini qu'en Malats té del piano es extraordinari, fins el punt de sorprendre la facilitat ab que executa las composicions més enrevessadas.

Ademés d'un *andante* de Cramer, que no ofereix res de notable, y d'un deliciós *minuetto* de Haendel, constituïan la part culminat del programa dugas obras del gran Bach, el mestre de tots els mestres: una *Fuga* pera orquestra que s'executava per primera vegada, hermosíssima com tantas altres de aquest autor, y'l magnífic *Concert en re menor* pera piano y orquestra de corda, que ja coneixiam.

Passant a la execució qu'obtingueren las diferents composicions enumeradas, hem de fer a en Granados la justícia de regoneixe que ha intentat fer Art serio, que totes las obras resultaren ben ensajadas, y que'l conjunt fou arrodonit, seguint la orquestra fidelment las indicacions de sa batuta. Per tota aquesta bona voluntat, y per la mostra que'ns ha donat de lo que pot arribar a fer si segueix posant las obras ab el mateix cuydado y serietat, aplaudim de cor al mestre Granados y li desitjem que'l èxit del primer concert vagi sempre en augment. Mes ab la mateixa llealtat hem d'aconsellarli que procuri pulir tot lo que sia possible, y anar formant ab sa orquestra conjunts que, si no arriban a la perfecció, s'hi acostin tant com puguin. Nosaltres ens acontentariam ab que comuniqués als seus músichs tot el sentiment que posseïx com artista de piano, y'ls hi fes dir las obras ab aquella exquisida delicadesa, ab aquella elegancia d'expressió que tantas vegades ens ha fet fruhir. Puig si bé en algunas obras, com la *suíte* de Grieg, no tenim res que dir per la execució qu'obtingueren, en

cambi altres, particularment el *Concert* de Bach, no'ns produïren de bon tros la mateixa emoció d'altres vegades, y sense voler ens venian a la memoria comparacions que no hem de retreure aquí. De totes maneres, molt va fer com a *debut*, y molt més esperem que farà en lo successiu.

No podem menys de protestar de que uns artistes del talent d'en Granados y en Malats, admetessin un piano tan detestable com el que's presentà en aquest concert. La casa Estela segueix las tradicions de son antecessor Bernareggi en això de fer pianos dolents, ab soroll de caldera vella é impropis pera poderhi lluhir cap concertista. Però entre tots els pianos dolents, cap com el que sentirem aquest dia. Era un digne *pendant* del hermós cartell anunciador de la casa.

Un nou concertista de piano se'ns revelà a ca'n Parés, en la sessió que hi donà en J. Joaquím Nin. El gust exquisit que mostrà al formar el programa, va posarlo també de manifest al executar las diverses composicions del mateix. Deixeble d'en Vidiella, ha sapigut apendre d'aquest l'art de la dicció, la delicadesa de matisos, que fan del executant quelcóm més que un maquinista, y que donan a las obras lo que tan difícil es trobarhi, això es, la interpretació personal.

En totes las composicions del programa'ns agradà molt, però més qu'enlloch en las que requereixen dolcesa d'expressió. Devem citar en primer terme una preciosa melodia, *La tendra nineta*, de Couperin, compositor del segle xvii, qu'es de las que fan sentir fondo y qu'en Nin digué magistralment. Altre tant podem dir de la *Sonata* de Scarlatti, la *Giga* de Graun, las *Papallonas* de Schumann y totes las demés obras executadas, entre las que n'hi havia bon número del compositor Grieg.

El piano era de la casa Chassaigne, y contribuï al bon èxit del concert per sas excel·lents veus y bondat de registres. Ab això demostrà també en Nin el seu bon gust.

En la sala Estela donà la «Sociedad Filarmónica» un altre concert, casi repetició del de la setmana anterior. La novetat fou una *Sonata* de Grieg, dita per en Crickboom ab son talent de sempre. El *Quarteto* de Beethoven ens produï un efecte més gros encara que en l'altra sessió, sens dubte per la magnífica execució qu'obtingué, en la que feren prodigis els intérpretes y en particular son director.

El jove violinista Manén, que fa dos anys se'ns revelà com una notabilitat en son gènere, ha tornat a presentarse a nostre públich. Confirmant la opinió que llavors ens forma-

rem, hem de proclamarlo com a verdadera eminència del violí, en tot quant se refereix a la execució. Per ell no hi ha impossibles: es sorprenent la facilitat ab que diu els passatjes més plens de tota mena de dificultats, fins al punt d'ésser l'artista que trobem més similar a en Sarasate. Té totes las bonas qualitats d'aquest, y casi bé'ns veuriam apurats pera dir quin dels dos executa més. Quan en Manén arribi en expressió al punt a que ha arribat en execució, no tindrà rival.

També's presentà com a compositor donantnos a coneixe sa sinfonia *Catalonia*. La fogositat del temperament del jove violinista s'hi veu en ella reflexada, fins el punt de perjudicar en molts passatjes a la composició. En las quatre parts que la forman hi va desenrotllant varis motius populars catalans ab bastant coneixement dels efectes orquestals, si bé en algunas ocasions ab marcada tendència als estridents fortissims. Ab un xich més de sobrietat, tractant ab menys soroll temas populars tan delicats com *La filla del marxant*, qu'es un dels més ben desenrotllats, la composició guanyaria molt. No obstant, en el jove Manén s'hi descubreix al músich en que hi ha pasta pera fer quelcóm de debó, majorment atesa la poca edat que actualment conta, y lo molt que pot perfeccionarse ab la constancia en l'estudi qui revela unas facultats naturals en grau tan prodigiós.

Acabém ab una nota trista. Ha mort a Munich el célebre Kapellmeister Hermann Levi, eminent director d'orquestra a qui Wagner confià la direcció de sas grans obras, y que portà la batuta com niugu en la interpretació d'aquell monument musical que s'anomena *Parsifal*. Avuy no tenim temps més que per expressar nostre fondo sentiment al veure desapareixe un dels més fervents apóstols de la causa wagneriana.

JOAQUIM PENA.

TEATRES

La Pasqua de Resurrecció, coincidint ab els esclats primaverals de la Natura, que, com verge endormiscada, s desperta joganera al primer bes del sol d'abril, marca en la vida artística de Barcelona, especialment en l'art dramàtic, un cambi sobtat y ben especial. L'art serió desapareix per complert dels escenaris de nostres teatres, y mentres dura la temporada de primavera, l'aficionat se troba confós y desorientat al llegir en cartells y anuncis els programas sugestius de las funcions del dia.

Molt curiós seria definir las causas misteriosas d'aqueix ensopiment del art dramàtic y l'perqué del predomini de la frivolitat y lleugeresa en nostres escenaris durant dita temporada; més, existeixin ó no rahons satisfactorias qu'ho expliquin, el fet no es menys cert, y's repeteix anys y anys ab regularitat assombrosa.

Passant una lleugera revista, veurém que ls espectacles que'ns han ofert els teatres aquest primavera confirman nostra observació.

Els teatres Principal y Romea son els únichs qu'han cultivat l'art de debó, encara que ab més bona voluntat que fortuna. Es un teatre'l Principal que necessitaria una empresa de molta iniciativa pera desensoy-lo, y companyias com la d'en Fuentes-Perrin no poden pas retornarli son antich esplendor. Ja varem fer notar un altre dia que ni'ls elements artístichs que la componen, ni son repertori, son lo que tindrian d'ésser pera lograrho.

A Romea no hi passa res de nou. A las darreries de la campanya, *La Filla del Mar* d'en Guimerà, las gastadas obras de repertori, qu'encara fan riure a n'aquell públich rutinari, y las magnificas decoracions d'aquell *esperpento* literari que'n diuhen *El comte l'Arnau*, fan el gasto esperant el próxim tancament de portas.

A Novetats, per més que diguin, no hi ha pas guanyat res la moral ab la fugida de la Mariani y la vinguda de la Soárez. Mes si la moral no hi ha guanyat res, tampoch hi ha guanyat la empresa: lo qual no ho acabém d'entendre, perque la tal companyia sembla feta expressa pera *monopolisar* tot aquell públich, numerosíssim a Barcelona, que sent pels ulls. Públich lasciu per instint, li agradan las obras *verdas*, de situacions escabrosas y de llenguatge intencionat y de doble sentit. Totes las obras que'ns han donat son d'aquell color, y si bé algunas com *Il Mikado* y *La Piccola Bohème* resultan empalagosas, en cambi *Le Carnet du Diable* pot satisfer al més exigent. Francament immoral per qualsevol costat que se la miri, es presentada ab gran lux de trajos y esclat de llums. La Soárez, qu'es un breu compendi de la companyia, desinvoltat y falaguera, diu son paper ab una intenció y desembrás sorprenents. D'ulls que parlan, d'expressió y moviments dúctils, y a més a més *paperera*, té magnificas condicions pel género. Tal vegada hi haurá qui trobi qu'en conjunt las actrius y coristas no son tot lo guapas que podrian ésser, que's veuhen ossos que surten y pantorrillas primas. Aixó no es veritat més qu'en part, perque no ho son pas tot d'ossos: també's veuhen pells, y bonas pells per cert, y pantorrillas ben formadas; y en fi, unas ab

altras se poden ben empassar, sobretot tenint en compte que totes hi fan lo que saben, es a dir, ensenyan lo que tenen, que no es pas poch..

Francament: el públic *vert* ha caygut en un *renuncio* que'ns dona molt que pensar.

—

Al Tivoli hi actua una companyia de *zarzuela grande*. L'òpera nacional, com diuen els castellans. Y qué n'es de migrada y raquítica aqueixa òpera, si hem de jutjar per lo que'ns donan al Tivoli! *Marina y La Tempestad*, *La Tempestad y Marina*: heus aquí totes las novetats. ¿Qué fan els mestres? Y aixó qu'ara diuen que un ministre pensa protegir l'art espanyol, y, dintre de la música, l'òpera *genuinamente española*. ¿Ja s'hi ha pensat bé, sant cristià? Miri que l'òpera *genuinamente española* no es pas la *zarzuela grande*, no; ho havia sigut potser; mes avuy la qu'ho es, es... *la chica: el género chico*. Aquest es el que s'ha de protegir, perquè aquest si qu'ho es de *genuinamente español*. El poble espanyol ho regoneix ab son aplauso. En ell s'hi troba la expressió artística més eloqüent y gràfica del estat psicològic d'aqueix poble; en ell s'hi veu retratat en cos y ànima, y en ell s'aplaudeix a si mateix al aplaudir als genis que tan al viu el saben sorprendre y retratar en sa miserable vida d'estancament y fatalisme. Si'l poble'l paga perquè li agrada, els ingenis espanyols perquè'ls hi pagan el cultiu, y l'art y'l negoci, el poble y l'artista agermanats en la suprema comunió d'ideals que'l captiven, sols esperan la *conmovedora sanción* del govern pera que baix sa protecció s'acabi d'encarrilar aqueix art simbòlic que anys a venir serà admirat per las generacions com una nova era d'or de las arts patrias.

Aqueixos dias, visitant els teatres de *género chico*, ens hem acabat de convence de que l'art dramàtic a Espanya no té cap més cami viable. Sols en ells hi ha públic, y sols en ells s'hi guanyan diners. Fa verdadera tristesa veure'l poble abarraganat fins a tal punt, y fa més tristesa veure als autors, alguns d'ells de talent, més abarraganats encara.

Al teatre de la Gran Via varem veure l'altra nit *El choque de trenes y Viaje de instrucción*. La escena, en la primera, representa una estació. Hi passen unas cosas en la tal estació, que sols pot arribar a imaginarlas un cervell desequilibrat o un home tranquil que coneix la estupidesa del públic. Una dona gelosa escampa la falsa notícia d'un to pament de trens a fi de que torni tot seguit el seu marit, empleat qu'ha abandonat son lloch per anar a una cita. L'acció s'emboïca ab un tipo qu'espera a sa estimada, la mare

d'aquesta qu'espera a un altre gendre rich y que també es esperat per la policia; encara hi ha un músich que se li ha escapat el tren y uns empleats idiotes que no fan més que tonterias. Tot aixó lligat a la bona de Deu. Tothom diu lo que vol y perquè vol, canta o balla, riu o plora perquè si. Que n'hi deu haver costat d'amohinos al autor! Hi ha una escena que val tots els diners: La gent espera l'arribada del tren. A esperar el tren en aqueixa estació no més hi van homes y donas joves que sàpigan ballar, y, ademés, tants homes com donas. ¿Veritat, senyors Alfonso y Banquells? Està clar, joves y tan ben apallats, ¿qué poden fer mentres esperan? Ballar! Y, *vóltala Manela!* S'arrenca ab un pet de ball que fa glatir. Sols una cosa'ns preocupa: ¿Que no'ns el podria dir l'autor el nom d'aqueixa estació ahont s'hi balla ab orquesta y tot?

Viaje de Instrucción no es tan desballestat. Al fi y al cap en Benavente y en Vives son homes de talent. Mes el talent y'l *género chico* s donan bofetadas; qui s'hi fica s'enmascara; y per'xó l'obra, ja que no un disbarat, resulta mansa, ridícula en moltes ocasions, é insubstancial sempre. El verdader ingeni, la sátira fina, la observació justa y la imaginació fresca, no hi caben dintre dels grollers motllos característichs del *género*. Per ell, s'ha d'escriure, lletra y música a pams, segons un patró estatuhit, y depressa, depressa, perquè si no s'encerta se'n pugui fer tot seguit un'altra; hi ha un *clixé* per cada mena de tipus; toreros, manolas, artistas, prínceps, etc. Han d'ésser *de tal manera*, tallats pel patró consagrat, y d'aqueix patró ningú pot sortir-se'n. També hi ha un patró pels recursos escénichs, per las situacions cómicas, pels *números* de música y fins pels xistes, qu'han d'ésser grollers y xavacans. Massa fins é ingeniosos, ningú'ls entendria.

No hem d'insistir per avuy, perquè més que parlar de l'obra parlem del *género*. Del *género* hi ha molt que dir, y no acabariam. En quant a *Viaje de instrucción*, sols dirém qu'encara que atenuats, s'hi troban tots els dits defectes. Com a prova, citarem un parell de xistes cassats al vol: — *¿Por qué habéis cerrado la vidriera?* — pregunta l'amo d'un hotel a un criat. — *Porque hace frío.* — *Abridla tonto; ¿queréis desacreditar nuestro clima?* — Un altre: Se parla d'un secret d'Estat: — *Resulta un secreto de Estado... interesante!* — Son els millors de l'obra.

En serio y consensuats ho fem constar: Creyém que tant en Vives com en Benavente son capassos de fer obras d'altra empena, mes si segueixen per aquest cami, s'estimbarán en l'abim de la vulgaritat, qu'al fi del mateix se troba.

EMILI TINTORER

LA IDEA

No neix res, ni res mort en esta vida;
no hi ha res nou ni vell en l'Univers;
las foras se transforman, la materia
cambia de nom: res més.

La nuvolada que la pluja amaga,
és vapor d'aigua qu'a la mar ha prés
y després de la pluja, á la mar torna
per rius y per torrents.

No germina la terra, que transforma
la llevor enterrada, en gayas flors:
la materia no mort, ha viscut sempre:
tan sols cambia de nom.

Lo nin que neix del ventre d'una dona,
no neix, es sols llevor qu'han infantat:
del cadavre qu'enclotan sota terra
nova vida'n vindrá.

Mort y vellesa [en] general... No vos temol
sou mots estúpits d'ensopit cervell...
en l'Univers la vida es sempre eterna
y l'home may es vell.

No neix res, ni res mor en esta vida,
no hi ha res nou ni vell en l'Univers;
las foras se transforman, la materia
cambia de nom: res més.

... Mes sí! Una cosa sols al món es nova;
hi ha una cosa tan sols que surt del *res*:
una forsa que neix y creix: *la idea*!
Sols la idea y res més!

Oh, joventut! Treballa sense treva;
al fons de ton cervell hi germa un sol
qu'aclarirà la fosca.... Salve, idea,
qu'il·luminas el món!

BENJAMÍ ROMO MAS.

NOVAS

Han sigut multats per l'autoritat els periòdics *L'Atlàntida* y *La Il·lustració Llevantina*.

Ademés, ha sigut amonestat *Lo Pensament Català*, y suspesa la publicació del diari *La Veu de Catalunya*, aixís com la del nou diari *La Creu de Catalunya*, després del tercer número.

A tots'ls manifestem el nostre sentiment.

Don Lluís Suñer y Casademunt ens ha enviat son idili en un acte *La font dels enamorats*, estrenat també á Romea durant el passat mes d'abril.

S'ha publicat, elegantment imprés á «L'Avenç», el drama del Ignaci Iglesias *La*

Resclosa, estrenat ab gran éxit á Romea'l novembre del any passat.

Remerciém al autor l'exemplar que'ns dedica.

Hem rebut el quinzenari *Badalona Federal* y la revista *El Ateneo Obrero de Badalona*.

Queda establert el cambi ab dits periòdics.

Hem rebut una serie de tarjetes postals que semblan voler representar vistas de Montserrat; el respecte qu'ens mereix la Montanya y'l nom de l'autor dels cromos, que sab fer coses molt millors, ens privan de donar nostra opinió y sols podem manifestar el desitj de poder aplaudir-lo en treballs més artistichs.

Ab motiu d'una festa que li dedicaren alguns lletrats de Perpinyá, Mr. de Carsalade du Pont, nou bisbe d'aquella diócesis francesa, refermá una vegada més, continuant las insinuacions qu'esgraná en sa Pastoral d'entrada, l'afecte que professa á n'aquella terra que, ab tot y ésser dintre la vehina República, es catalana, y ben catalana. Al fèrseli coneixe las xamosas *Montanyas regaladas*, cansó tan bella com anyorivola, y altrás de la nostra bella terra, ls recomaná la conservació de las costums y de la llengua, dihentlos ab vera convicció: «Parléu y cantéu en catalá. El jorn que deixaréu de ferho, no seréu pas rossellonesos.»

No faltá, com no podia faltarhi, un amorós recort per nostre Mossen Cinto, á qui tant ayman els rossellonesos.

Preguem als suscriptors de fora Barcelona que no estiguin al corrent del pago de suscripció, procurin ferlo efectiu dintre la brevetat possible, si no volen rebre ab retrás el periòdich.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n farà crítica.

CONDICIONS DE LA SUSCRIPCIÓ

Catalunya: Trimestre, 1,50 pessetas; un any, 6 pessetas.

Reste d'Espanya: Mitj any, 4 pessetas; un any, 7 pessetas.

Estranger: Un any, 8 pessetas.

Número corrent, 10 centims; atrassat, 25 centims.

Als que's suscriguin fins á fi d'any se'ls hi regalará'l cartell anunciador del periòdich, magnífica obra de l'Alexandre de Riquer.

Fidel Giró, impressor. — Carrer de Valencia 311.